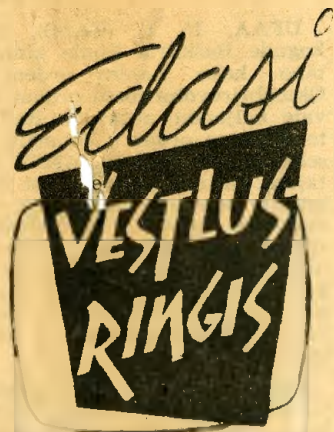

Samal teemal: „Kasvama s on naine ja ema“

(H. KURM, «EDASI» 26. OKT. 1973)

Et nimetatud pealkirja kandev vestlus lugejaga äratas vastukaja, siis kutsusime toimetusse arvamus jagama millitsa lastetöa inspektorid ENNA SARALI, EEEI VELVISTE, TAMARA PRIHODTSENKO ja MAIE PALOOTSA, arst HELJO PREEMI, õppeaiajuhataja ELLEN VOITKI, psühhiaater ÜLO UUSMA, rajooni haridusosakonna juhataja VALDUR HELGA, ametiühingu kultuurihoone lasteosakonna juhataja HELJU KOMMERI ja pedagoogikateadase HELGA KURMI. Oma ametis puutuvad nad kokku noortega ning on seetõttu asjatundlikud nägema puudujääke nii tütarlaste endi, kodu, kooli kui ka üldsuse poolelt. Arutlemise käigus sõnas aga psühhiaater Ü. Uusma, et ärgem unustagem tuhandeid häid ja tarku tütarlapsi, keda me iga päev kooliteed käimas näeme; noorpaare, keda tänaval hea on lapsevankrit ajamas vaadata; vanemaid, kes märkamatu ka oma lapsed korralikeks lastevanemateks kasvatavad...

Meie palvel sissejuhata vaid sõnu öeldes rõhutas Helga Kurm ka seekord: kasvavates tütarlastes peavad nii kodu, kool kui ka üldiselt nägema esijoones tulevasti naise ja emasid. On oluline perekonnale, et tema järglased oleksid terved ja tugevad, kindlate vaadete ja veendumustega, on oluline ühiskonnale, et uued põlvkonnad oleksid edasiminevad.

Oma erilisi kohustusi tunnetab tütarlaps juba nukkudega mängides, ema matkides, koduseid toimetusi õppides. Selleks on aga vaja suunamist ja tingimusi, eeskujut emalt ja isalt, hiljem vastavat õpetust ka koolilt, toetust avalikult arvamuselt.

Tööl oleme mehe ja naise õigused ning kohustused võrdustanud. See ei tähenda ometi, et nad oleksid võrdselt muutunud ka füsioloogiliste omaduste, bioloogiliste ülesannete poolest. Naine jääb alati laste sünnitajaks, seepärast jääb ta neile ka kõige lähedasemaks: tundenäilma rajajaks, kodu ilme ja koduste suhete määrajaks.

Miks on vaja sellel teemal rääkida, enesestmõistetavat korraga? Seepärast, et võrdsustamise printsiibiga on kaasunud ebasoovitavaid kõrvalnähtusi, millele ühiskond vastu peab astuma.

V. Lulla: Muutused ühiskonnas tingivad muutusi ka perekonnas, tema funktsioonis ja elukorralduses. Esmajoones on neid muutusi tinginud linnastumise kasv, tehnikas osatähtsuse tõus igapäevases elus, informatsiooniputus. Kiiresti muutuvad traditsioonid, paljudki ettekujutused ei pea enam paika. Kõige selle keskel sirguvad lapsed, lapsed, kes on teistsugused kui nende vanemad. Traditsioonilisi kasvatameetodeid ei saa siia lihtsalt üle kanda. Oleme ootkui üleminekute, murrangute perioodis. Perekonnapedagoogika on alles väheharitud maa. Meie tänapäeva perekonna kasvatuslike võimaluste ja meetodite kohta on seni veel vähe uurimusi. Seepärast puudubki praegu pedagoogide ettevalmistamisel süstemaatiline kursus perekondlikust kasvatuses; seda isegi lasteaiakasvatajate ettevalmistamisel, rääkimata õpetajate ettevalmistamisest kõrgemas koolis.

H. Kurm toetas: Vajame uut põhjalikku raamatut perekondlikust kasvatuses. Nii nagu neid on tervishoiust juba olemas. Poola Rahvavabariigi viidi üldharidus- ja kutsekooli, isegi väeteenistusse sisse nn. abielu planeerimise kursus. Selle läbivõtmisel käsitletakse mitte ainult psühholoogilisi-füsioloogilisi probleeme, vaid ka perekonnaga seoses olevaid eetilisi küsimusi, sotsiaalseid suhteid, perekonna eelarvet, väikelapse kasvatamist, juriidilisi õigusi ja kohustusi.

Kahjuks arvavad mõnedki tüdrukud, et mis on lubatud poistele, see on lubatud ka tüdrukutele. Üheõigusluse tõlgendamisel lähevad nad liiale ning lubavad

endale isegi rohkem. Vastates oma tulevast elu puudutavatele küsimustele ei ole paljud tüdrukud näinud end ei naisena ega emana. Planeeritakse vaid edasiõppimist, meelepärast tööd, head palka, vaba aja veetmist kodus televiisori ees, raamatut lugedes, kinos, teatris, sõprade seltsis... Kõike, mida on samuti vaja, kuid mis ei asenda naise pärisosa järglaste sünnitajana ja esimese kasvatajana. See aga on nii isikliku kui ka ühiskondliku elu seisukohalt väga tähtis.

Siinkohal avaldasid keskealised kriitikad omaenda ja oma põlvkonna aadressil: me ei ole ette valmistanud meest kui isa, naist kui ema. Ei perekonnas ega koolis. Meie vabariigi koolidesse seati juba 1963/64. õppeaastal sisse isikliku hügieeni tunnid eraldi tüdrukutele ja poistele. Selles programmis on ka armastuse, perekonna loomise, perekonnale probleemid. Neidki vähe-seid tunde ei ole optimaalselt kasutatud, sest õpetajadki, nagu öeldud, ei ole erikursust läbi teinud.

V. Lulla: Maalt linna, uude keskkonda tuleku kohta mõned faktid. Meie uurimused Kaagvere erikutsekoolis näitasid, et ebaõigele teele, hulkuma läinud tütarlaste emadest oli umbes 80% hiljuti maalt linna tulnud. Väikesed hariduse tõttu ei osatud kohane uute nõudmistega, mida linn esitab kodusele kasvatusel. Teine probleem on isa puudumine, mis jälle nõuab, et ema oskaks last eriti hästi juhtida. Eri-kutsekooli sattunud tüdrukutest umbes 40%-l oli võõras, 25% olid vallaslapsed. Kokku ligi 70%. Kõik puudujääv annab endast märku kui mitte enne, siis murdeas kindlasti. Ja see osa, mida isa murdeaaliste tüdrukute mõjustamises etendab, on asendamatu — isa arvamus esinõuab meessoo arvamusel.

Moskvas ülemaailmsel psühholoogide konverentsil olid mitme maa teadlased esitanud kümneid faktoreid, mis on õige koduse suunitluse aluseks. Üks nõue kõlas: poiste ja tüdrukute kasvatust tuleb varasest eest diferentseerida. Mõnede sotsialismimaade teadlased kinnitavad, et moraalinormide surve peab olema tüdrukutele kaks korda suurem kui poistele. Meil leitakse see olevat poolteist korda suurem. Ammust aega on kooliõpetajadki öelnud: halb tüdruk on halvem kui halb poiss. Tulevane ena... Ja ema ei tohi ihmaski halb olla. Ebaõigele teele astunud tütarlaste emadest on suur osa alkohoolikud (Kaagvere erikutsekoolis tehtud uurimuse andmeid ligi veerand).

Ü. Uusma: Alaealiste asjade komisjoni satub sagedamini kui varem tüdrukuid, kelle käitumine on tundeavane, ebaesteetiline ja trotslik. Tunded ei arene inimliku suhtlemisega ega eeskujut ka kõige algelisemas vormis. Nii peame väga tähtsaks tunnete arengut väikelapseas. Vanemate kõnetoon, näoilme, liigutused — kõigel sellel on siis niisugune mõju, mida hiljem enam asendada ei saa. Suhtlemisest emaga on neil suurem hilisem tundetasekaal.

Katsed on isegi seda näidanud, kuidas ema südamekuseid lapsesse üle kanduvad. On uuritud ema meeleolude mõju. Ja nii ka leitud, et pole õig-

lane süüdistada ema, kui tema elumiljöö pole normaalne. Häirida võivad alkohoolikust mees, tööraskused, liigsed ühiskondlikud ülesanded jms., mis takistavad emal soovitud aega lastele pühendamast.

Ü. Uusma: Mõnelegi tüdrukule võime komisjonis panna diagnoosi: emotsionaalne hooldamatus. Tihti selgub, et isa on lahkunud, et laps on viibinud päeval kodus miljöödes vaid paar tundi enne uneaega ja et mõnigi ema lubab kergesti: saatke internaatkooli!

H. Kurm: Lapse arengut mõjustab eelkõige üldine emotsionaalne atmosfäär, milles ta kasvab. Kui ta varakult kogeb kaitstust, tunnet, kui ema talle naeratab, temaga kõneleb ning isegi teda süle võtab ja temaga tegeleb, on füüsiliselt terve väikelaps rahulik ning heas meeleolus. Perekonnaliikmetega kujunevad lapsel esimesed sotsiaalsed kontaktid, perekonnas algab tema aastaid kestev sotsialiseerumisprotsess. Emal peab olema aega oma lapse jaoks. Paraku on väikelaste emade töökoormus liialt suur. Seepärast tuleks igas töökohas väikelasteemadele ühiskondlike ülesannete andmist võimalikult vältida. Kodu n.-õ. vabastatus söime- ja aia-ealistest lastest on ebaõige. Ja ma arvan ka, toetudes mitmete maade uurimustele, et sellest tuleb kodukliima jahenemine, mis mõjub eriti halvasti tüdrukutele ja eelkõige nendele lastele, kes vajavad tavalisest rangelastest kasvatust. Kas ema-isa kujunevad autoriteediks, see on juba 3–6-aastaste laste kodusest kasvatuses.

E. Voitk: Ka pioneeri- ja komсомoliorganisatsioon pole piisavalt välja kujundanud tüdrukute ja poiste tegevuse eripalgelisust. Ja veidi õpetajaid kaitseb pean ütlema, et ajasurve valitseb nii tunnis kui vaheajal: eeldatakse, et me kasvatame sotsiaalselt, emotsionaalselt, esteetiliselt ja muudelt omadustelt arenenud inimest, kuid kooli hinnatakse protsendi järgi — kui palju neid või teisi hindeid välja pandud.

Tüdrukute positsioon on muutunud juhtivaks, kamandavaks juba pioneerimalevas. Nead käsutavad: «Valvel!» ja juhivad poisse. Murdeas kinnistub see teadmiseks: «Ma olen poistest üle, võin elada nagu nemed ja vabamaltki...»

H. Kommer: Seda tooni annab osa tüdrukuid kultuurihoone noortepidudel. Need, kes poistele piletiraha või pileti annavad, kes

käe- ja kingakottides alkohooliga suveniirpudeleid sisse toovad Oleme küsinud, miks nad seda teevad, ja saanud vastuseid: «Muidu poisid meiega ei tantsi.» Poisid leiavad, et tüdrukud on lohakalt riides. Neil on õigus — suur hulk tüdrukuid tuleb tantsule tänavariietuses, samuti mitte esteetilises. Poisid aga armastavad tumedat ülikonda ja lipsu. Tüdrukud pole tihti peale kodus öelnudki, et nad peole tulevad. Uhkust ja enesest lugupidamist jääb piduliste naispoolel küll väheks. Koolide õpetajad peaksid siin vahel vaatama, kes ja kuidas peol käib.

V. Lulla: Võib-olla peaksime üles panema eeskujut näitavad fotod tekstiga: «Meile tullakse ainult nii...» Nägin neid Saksa DV-s isegi kohviku aknal.

E. Voitk: Oleme õpilaste olemust ja kasvatingimusi uurinud, kuid ei jõua oma soove nende suunamisel realiseerida. Üldpilti iseloomustab see, et tüdrukud käituvad koolis paremini kui ko-

dus või mujal, poisid on ülalpidamiselt ühtlasemad. Koolis paistavad välja head ja halvad tipud, vahepealsed jäävad kõrvale, nende arengut me ei jõua jälgida. Vist on ikka kodu see, kes kasvatuses tooni suudab anda. Meie suudame häid algeid edasi arendada, aga peajõud kulub neile, keda vaja ümber kasutada.

E. Velviste: Kord öösel peeti linnas kinni vanem neiu, kaasas V klassi tüdruk. Üks kord, teine kord... Hulkumine on algus, sellele lisanduvad suits, alkohol ja läbikäimine poistega. Juhtub, et just tüdrukud näppavad kodunt suitsu, et seda poistega jagada.

Möödunud ja sellel õppeaastal on meie linnas tüdrukutega tunduvalt rohkem tegu. Hulkujate hulgas on suur osa neid, kes pärast VIII klassi lõpetamist tehnikumi või kutsekooli sisse ei saanud või siis langesid üsna pea välja ja mitte millegagi ei tegele. Tavaliselt ühinetakse endast vanemate ja halvamate «sõbrannadega». Kodused on leebed ja uskumatud: «Ega meie laps halb ole, teised veavad...» Ja lastakse minna.

E. Saral: Kui rahvamalevlased või lastetöa inspektorid koju lähevad, siis valetavad mõnedki vanemad ise ning on välja õpetanud ka lapsed. Naabrid aga on «head», nemed ei näe ega kuule. Ebamoraalselt, isegi seadusvastaselt käitunud alaealisele luuakse täieliku kaitstuse tunne. Seda kasutades tunnistavad mõned tüdrukud ilma häbita ja enda arvates vabade inimestena, kus ja kuidas nad jõid ja olid.

H. Pream: «Vabadust» nõuavad ja kasutanud, vabadust valesti mõistnud tütarlapsed on oma tervise rikkunud. Kui arstid selle ka taastavad, jääb moraalne, psüühiline plekk ometi kogu eluajaks. Iga ema, kes tütarlast kasvatab, peab teadma, et ta kasvatab tulevast naist ja ema. Kõik seda ei suuda ja halva ema või isa pärast kannatab nii mõnigi laps. Kodu mõjul võib ebamoraalsus edasi kanduda põlvest põlve. Teame selliseid perekondi, kuid väikelapsi neid kahjustavatest vanematest eraldada ei saa paigutusvõimaluste puudumise tõttu.

V. Lulla: Ka Kaagvere-taolised erikutsekoolid peaksid olema diferentseeritud, praegu paneme hulkunud või ebamoraalselt elu elanud või varastanud tüdrukud ühtekokku. Ühed on enam-vähem korras perekonnast, aga loomult tõrksad ja ülekatte läinud, teised on ebaterve kodu ohvrid ja tahavad paremaks saada, teisiti elada kui vanemad.

H. Pream: Profülaktiliselt oleks õige võtta iga väikelaps alkohoolikust vanemate kodust ära, paigutada kas üks või koos emaga vastavasse riiklikku asutusse. Selliseid peaks tulevikus rajama. Vastasel korral me lihtsalt vaatame ootame, millal lapsest alaealine korarikkuja kasvab. Et pahed ei nakatuks normaalsesse perekonda, vajavad lapsed kindlat elurežiimi, kuhu mahuvad ka jõukohane sportimine, huvikohane meelelahutus, ikka vanemate õhutusel, toetusel, tihti ka nende osavõtul. Ükski kingitus ega lastele loodud võimalus ei asenda perekondaikku kokkukuuluvustunnet.

Ü. Uusma pidas suureks paheks, kui vaadatakse ainult tippspordi peale ja tüdrukud ei saa palli mängida, ujuda, võimelda. E. Velviste lisas, et pahasti on, kui halbu tüdrukuid ringidesse ei võeta, sest nemadki vajavad tegevust. T. Prihodtšenko kinnitas: kui vanemad vajavad nõu ja tahavad seda saada, siis leidub küllalt kohti, kust küsida; ei tohi ise olla mugav ning hoolimatu. Ülemnõukogu saadik H. Kurm leidis, et mõnedki vestlusringis öeldud mõtted tuleks tomal kui vabariigi noorsookomisjoni liikmel vormida ettepanekuteks.

E. ZIMMER

Illustreerinud J. KUUSIK